

FOKUS

SPRÅKLYDSANGER MED OPPGAVER

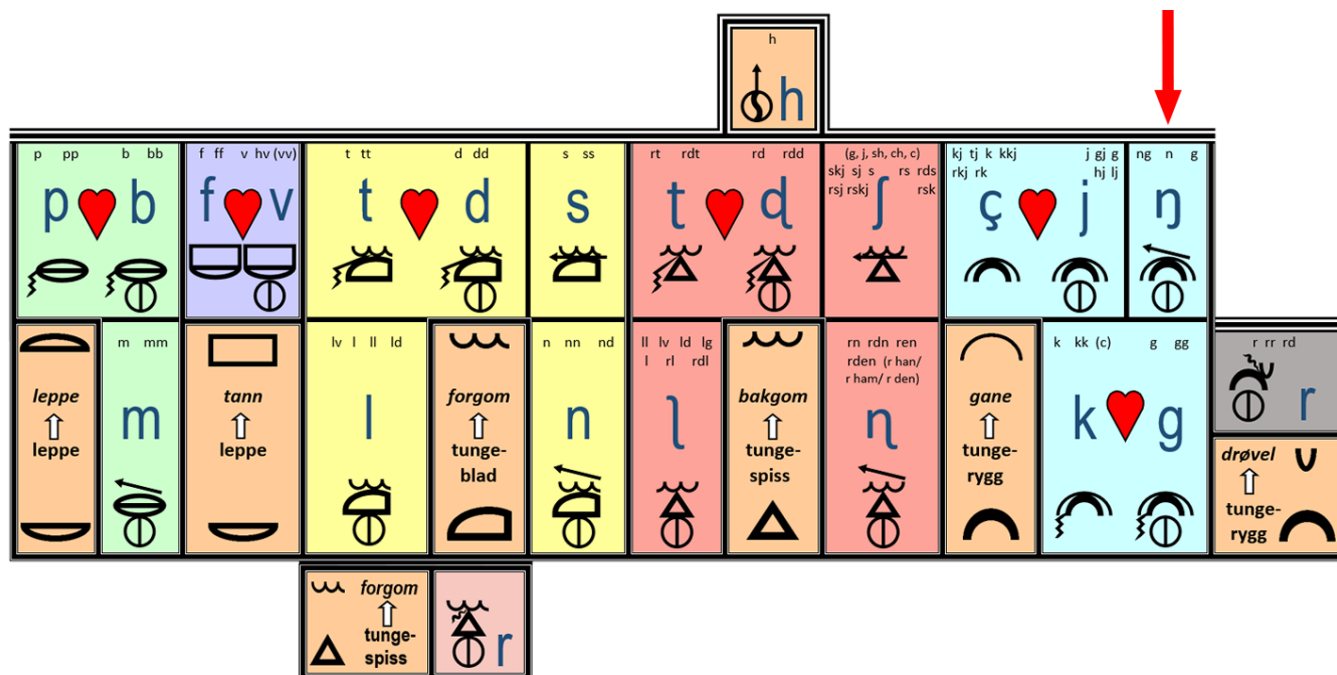
FOKUS B BOKSTAVLØSE LYDER

LESEKURS B LØKKESKRIFT

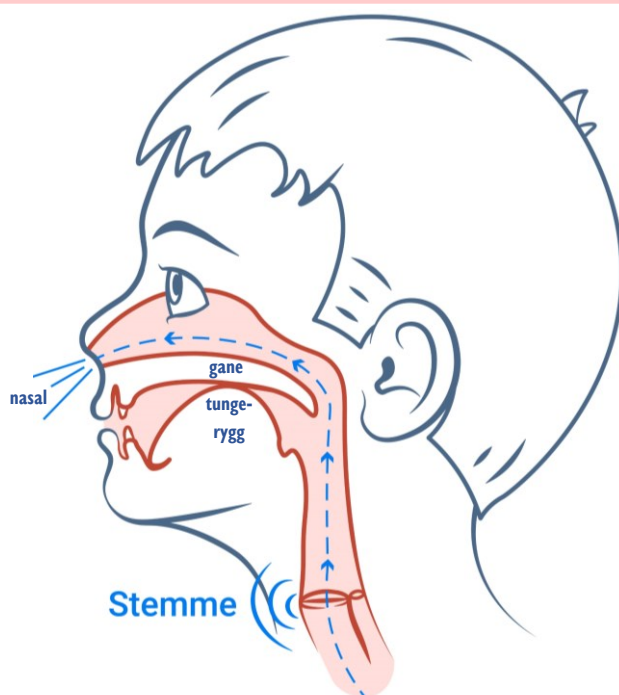
ŋ-lyd med N foran K

Toril Karstad

Sjøgrønn leilighet: Ganelyder, η med N foran K

Lyden /η/ er en språklyd vi har i alle dialektene våre. Artikulasjonen varierer noe etter hvilke språklyder som forekommer i sammenheng med lyden. Etter lyse/fremre vokaler plasseres η lenger fram enn etter bakre vokaler. Lyden produseres ved at en presser tungeryggen mot ganen. Da blir det et fullstendig lukke inn til munnen, slik at lufta kommer ut gjennom nesa. Vi bruker stemmen.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Forsidebildet er tegnet av Melissa Adéle Popkema.

Fokus er delvis utviklet ved hjelp av Extra-midler. Digitalisering av Fokus talesymbolfont og bilder av artikulasjon er lagd for TKKL av Øyvind Martinsen med midler fra stiftelsen Dam.

Fokus digital læringsressurs (fokus.no) har flere hefter og digitale oppgaver.

η med N foran K

η med N foran K-vers: sang nr. 43

Tekst: Toril Karstad, mel.: tradisjonell, komp og opptak: Øyvind Åge Berg,
vokal: Hanna Elisabeth Johansen, 9. kl., illustrasjoner: Lydia Madeleine Popkema 9. kl.

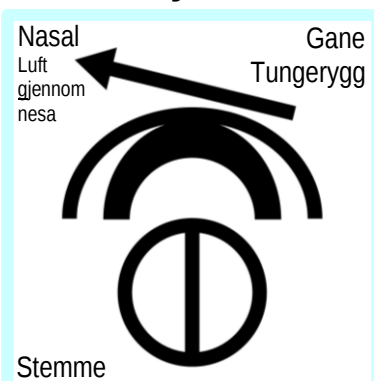

Kjenner du Venke?
Nå må du tenke!
Kjenner du onkel?
Han har en bank.
Sko'ne er blanke.
Beina er slanke.
Panna er rynket.
Ryggen er rank.

Tross spinkle ankler:
Onkel er flink
og hinker rundt en
stinkende mink.
Onkel, han blunker
til enkle munk.
Bokfinken får et vink.

Talesymbol:

Oppgave 1: Lytt til opptaket, og prøv å lære sangen.

Oppgave 2: Se på språklydhuset og finn η. Si η og kjenn etter uttalen. Forklar for noen hvordan du lager lyden med n taleorganene.

Oppgave 3: Sett ring rundt alle n foran k i sangen, og si η.

Oppgave 4: Les hele verset.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 5: Finn lyden n skrevet med symbolet n foran k.

Si lyden mens du tegner ring rundt symbolet (bokstavgruppa).
Tell opp til slutt hvis du har lyst.

bgreifædnkauvmnktupaip eiøubystpaimnkeivdejæjf
vhnkspgaudgævmnknktupaifeiynkstpaiæjfvhnkspg
audgtnkivdauvnkiøfeiøubnkvd ejæjfvhnkspgaudgty
nvknktupaipnklkøubystpdnkspgyainkbgråkvyeinktj
upiønku bysnka iænkågmenkivdejfvhnkspgaudtyaib
gråkvnktupaip l k ø feinkbygmejæjfvhaibgråkdaunkvf
mnktupaistpæfvhnkspgaunkyøeifædauvmnktupaie
iøubynkstpaieivnkdejæjfvhnkaibgrånkivyeifædnkm
nktupaip l knkeiøubystpainkæågnkivejpaibgrånkinki

Jeg fant _____ stykker.

Oyvind Martinsen © Fokus

Oppgave 6a: Skriv η-ord med symbolet n foran k.

tenke

onkel

bank

blanke

slanke

rynket

Oppgave 6b: Skriv η-ord med symbolet n foran k.

rank

spinkel

ankel

flink

hinke

stinke

Oppgave 6c: Skriv η-ord med symbolet n foran k.

blunke

enkel

munk

bokfink

vink

vinke

Oppgave 6d: Skriv η-ord med symbolet n foran k.

lenke

anker

blinke

planke

synke

benk

Oppgave 7a: Skriv η-ord med symbolet n foran k i løkkeskrift.

tenke

onkel

bank

blanke

slanke

rynket

Oppgave 7b: Skriv η-ord med symbolet n foran k i løkkeskrift.

tanke

spinkel

ankel

flink

hinke

stinke

Oppgave 7c: Skriv η-ord med symbolet n foran k i løkkeskrift.

blunke

enkel

munk

bokfink

vink

vinke

Oppgave 7d: Skriv η-ord med symbolet n foran k i løkkeskrift.

lenke

anker

blinke

planke

synke

benk

**Oppgave 8: Del opp i stavelser
og tell språklyder i h med N foran K-vers.**

- a) Sett prikk under alle vokaler. Hver prikk markerer en stavelse.
- b) Tegn stavelsesbuer under hvert ord.
- c) Skriv antall **språklyder**, rett over hvert ord. Eksempler: Ordet *kjenner* har 7 bokstaver, men bare 5 språklyder, for kj er én lyd og nn er dobbel konsonant, med bare én lyd. Ordet *rundt* har 5 bokstaver, men bare 4 språklyder, for d-en er stum og har ingen lyd.

Kjenner du Venke? Nå må du

tenke! Kjenner du onkel? Han

har en bank. Sko'ne er

blanke. Beina er slanke.

Panna er rynket. Ryggen er

rank. Tross spinkle ankler:

Onkel er flink og hinker rundt

en stinkende mink. Onkel, han

blunker til enkle munker.

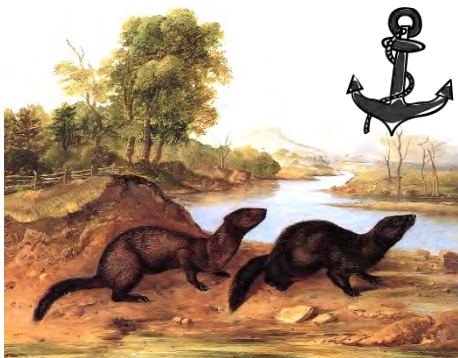
Bokfinken får et vink.

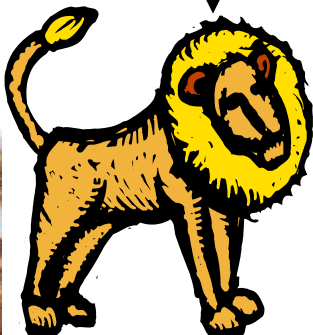
Til pedagogen: Vi deler ikke stavelser opp etter vanlige delingsregler, men sørger for at bokstaver som representerer én språklyd, havner i samme gruppe. Siden lærer vi elevene vanlige delingsregler ved bindestrek.

Oppgave 9a: Les ord med n foran k, og legg bokstavkort.
NB: Alle ord med n har kort vokal, men ingen har dobbel konsonant.

1	2	3	4
enkelte tenke onkel bank rynke rank ankel banke mink	hinke en tank enkel fink vinke et vink lenke benk anker	minke sanke ynke synke sank sunket spinkel sinke manke	senke tanke dynke funke vinkel hank enke øyenblink jenka dans

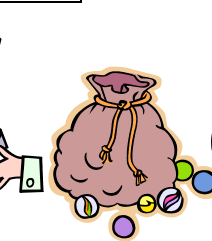
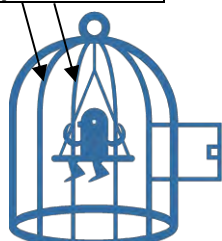
John Woodhouse Audubon, Wikimedia Commons

Anna Jemine, 4.kl

Oppgave 9b: Les ord med n foran k, og legg bokstavkort.

1	2	3	4
flink blank planke klinke	blink stinke drink sprinkler	blinke instinkt stank sminke	klynke dørklinke klinkekuler spankulere

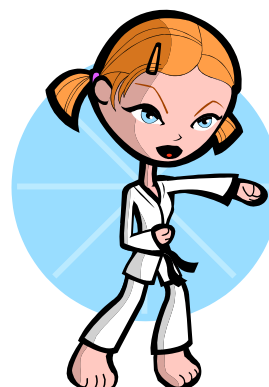
Oppgave 10: Fullfør fortellingen.

Ta en titt på bilde 1 på side 3. Les innledningen på historien, og fullfør fortellingen. Velg ut minst fire ord fra oppgave 9, og flett dem inn i historien. Lag overskrift.

En dag er onkel Frank på vei hjem fra banken. «Hei, Venke-jenta mi!» blunker onkel. «Hvor skal du? Du er blankskurt og nysminket, ser jeg!» «Jeg skal på bursdag til Katinka. Kunne du tenke deg å kjøre meg? Jeg er så forsinket!» «OK», svarer onkel Frank. «Jeg skal bare fjerne den planken fra dammen først!» Onkel bøyer seg og strekker armen mot det blanke vannet.

Mørkegrå ord er vanlige.

Kjenner du
Venke?

Nå må du tenke!

Kjenner du
onkel?

Han har en bank.

Sko'ne er blanke.

Beina er slanke.

Panna er rynket.

Ryggen er rank.

**Tross
spinkle ankler:
Onkel er flink
og hinker
rundt en
stinkende mink.
Onkel, han
blunker til
enkle munk.
Bokfinken
får et vink.**

John Woodhouse Audubon, Rawpixel.com

Lydia Popkema

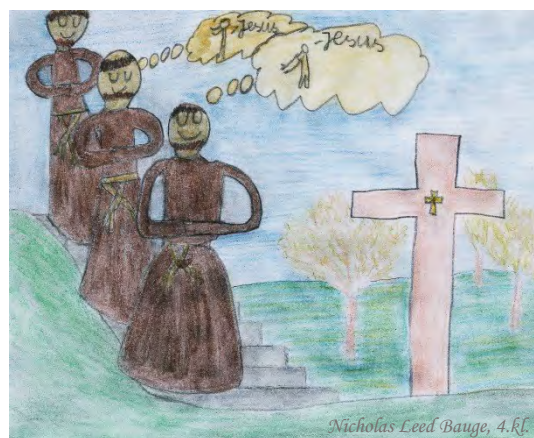
Bokfink: Michael Maggs, edited by Årad, CC BY-SA 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2195980>

Oppgave 12: Skriv η med N foran K-verset med løkkeskrift.
Se etter forskriften.

Kjenner du Venke?
Nå må du tenke!
Kjenner du onkel?
Han har en bank.
Sko'ne er blanke.
Beina er slanke.
Panna er rynket.
Ryggen er rank.
Tross spinkle ankler:
Onkel er flink
og hinker rundt en
stinkende mink.
Onkel, han blunker
til enkle munker.
Bokfinken får et vink.

Lydia M. Popkema

Nicholas Leed Bauge, 4.kl.

Oppgave 13: Løs rebusen. Bytt ut talesymboler og store bokstaver med små bokstaver. Les setningen.

NB: To ruter under talesymbolet betyr dobbel konsonant. Dobbelt rute betyr bokstavgruppe.
Alle setninger og navn skal starte med stor bokstav. Sett riktig tegn til slutt.

1

	I		A		I		E			A		E		.

2

	A			A		E	S		A		E		!
							s						

3

	A		E			E		E			E		E		.

4

	A		E		E		E			E		U		.

5

	E		A	E			A		O	G			A		.
				e					o	g					

6

	I			I			I		E		E			Å	.

Strek under stum bokstav = minus lyd, feit S har j-lyd, feit O har å-lyd, feit E har æ-lyd.

Oppgave 14: Fyll inn det som mangler i verset, uten å se etter teksten.

Kjenner du V _____?

Nå må du t _____!

Kjenner du o _____?

Han har en b _____.

Sko'ne er b _____.

Beina er s _____.

Panna er r _____.

Ryggen er r _____.

Tross s _____ a _____:

O _____ er f _____

og h _____ rundt en

s _____ m _____.

O _____, han b _____

til e _____ m _____.

B _____ får et v _____.

Vego, Dreamstime

Supertrooper, Dreamstime

Starphotographi, Dreamstime

Alexander Boden *

* originally posted to Flickr as Chirping Carol, CC BY-SA 2.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=5649780>

Oppgave 15: Del sangteksten i ord med loddrette linjer.

Kjenner|du|Venke?

Nå|må|du|tenke!

Kjenner|du|onkel?

Han|haren|bank.

Sko'|neer|blanke.

Beina|ers|lanke.

Panna|erry|nket.

Rygge|ner|rank.

Tross|spink|leankler:

Onkel|er|flink|oghinker
rund|ten|stink|endemink.

Onkel|han|blunk|ertilenkle

munk|er|.Bok|finken|få|retvink.

John Leffmann, CC BY 3.0 *

Disse fuglene heter munk (hann til venstre, hunn til høyre) pga. kalotten på hodet.

Venstre: Ron Knight from Seaford, East Sussex, United Kingdom - Blackcap Uploaded by snowmanradio, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=31193932>
Høyre: Marie-Lan Tay Pamart - CC BY 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=84694765> * Mink: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=31394983>

Oppgave 16: Les rim med η-lyd med sybolet N foran K.

Anker rimer: vinke – minke – sinke – blinke – stinke – hinke – klinke – sminke

Frank rimer: tanke – anke – lanke – banke – sanke – skranke – blanke

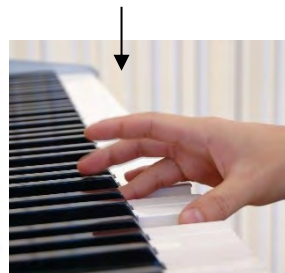
Katinka rimer: tenker – senker – lenker – benker – krenker – innskrenker

Anker rimer: rynker – ynker – klynker – dynker – synker

Venke rimer: bunker – skunker – blunker – klunker – dunker – lunger – munker

John Woodhouse Audubon, Rawpixel.com

Gennady Kim, Dreamstime

Dierregi, Morguefile

Oppgave 17: Del rimramsene i ord med loddrette linjer.

Frankrimer|vinkeminke|blinke|stinke|hinke|klinke|sminke

Anker|rimertanke|ankelanke|bankesanke|skranke|blanke

Anker|rimertenker|senker|lenker|benker|krenker

Katinka|rimerbunker|blunkermunker|lunker|klunker

Venker|imerrynker|klynker|dynker|ynker|synker

Kamuelaboy Morguefile

Oppgave 18: Les ord med n foran k og o-lyd med u eller å-lyd med o.

1 U-vikar!!!

blunke
et blunk
munk
lunken
dunke

2 U-vikar!!!

dunk
bunke
sunket
punkt
punktlig

3 U-vikar!!!

klunke
dunkel
slunken
skunk
skunken

4 O-vikar!!!

forenkle
forsinke
forsinket
forsinkelse
forankret

Feit o har å-lyd, feit u har o-lyd.

Oppgave 19: Les enkle ord med n+k og ord fra andre fokus.

1	2	3	4
tenke	syrne	sør <u>li</u> g	vaie
ver <u>d</u> i	rynke	lært	hørt
far <u>li</u> g	slenge	sø <u>r</u> t	snar <u>li</u> g
mors	bardun	hinke	trang
korn	tørsk	mjau	øye
ø <u>y</u>	rø <u>y</u>	tørne	vei
fei	bein	seng	munk
onkel	rank	fordele	smurning
klang	rø <u>r</u> t	kai	haug
fer <u>d</u> ig	krangle	stø <u>y</u>	lei
bø <u>y</u>	vå <u>r</u> t	rart	lurt
sæ <u>r</u> li <u>g</u>	spinkel	stinke	stenge
horn	sø <u>r</u> li <u>g</u>	bøye	urø <u>r</u> li <u>g</u>
bank	kaie	størst	bokfink
hei	tørn	sau	fordøye
pai	skai	springe	hø <u>y</u>
for <u>d</u> i	sardin	turne	klærne
barn	daud	køye	forstyrre
nei	range	mink	lort
henge	då <u>r</u> li <u>g</u>	tøye	hai
blank	taus	peis	skau
æ <u>r</u> li <u>g</u>	ankel	meis	gø <u>y</u>
norsk	kart	ustyrli <u>g</u>	sei
svart	irsk	surt	sprang
gardin	bjørn	blunke	vinke
slank	feire	først	fordufte
styrte	trenger	turning	erle
tau	flink	ført	forspise
flau	mai	ei teine	fort
løy	fordele	fordra	pauke

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme, som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort. Ved undervisning individuelt og i grupper kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. Ved få elever kan man gi barna ulike ord i eget tempo, noe som hindrer sammenligning og øker effektiviteten. I hel klasse med stasjonsundervisning kan barna på bokstaveskestasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle, så alle får skrevet. Eleven som dikterer, farger ordet han har diktert, med lys farge eller krysser av. Slik vet gruppa hvor langt de er kommet til neste økt. Ved stum bokstav sier den som dikterer, fra på forhånd.

Strek under stum bokstav = minus lyd. Feit o har å-lyd, feit u har o-lyd, feit e har æ-lyd.

Ekstraoppgave 1: Bøy substantivene i **η** med N foran **K**-verset.

Ubestemt form entall (en, ei, et)	Bestemt form entall (den, det)	Ubestemt form flertall (flere)	Bestemt form flertall (de)
(en) onkel			
en bank			
			skoene
			beina
	panna		
	ryggen		
		ankler	
en mink			
(en) onkel			
		munker	
	bokfinken		
et vink		-----	-----

Thesuccess, Morguefile

L. Prang & Co., Wikimedia Commons

Ekstraoppgave 2: Bøy verbene i **η** med N foran **K**-verset.

Å skje	Det skjer nå	Det skjedde	Det har skjedd	Det hadde skjedd
<i>Infinitiv</i>	<i>Presens</i>	<i>Preteritum</i>	<i>Perfektum</i>	<i>Preteritum perfektum</i>
	kjenner			
(å) tenke				
	kjenner			
	har			
	er			
	hinker			
	blunker			
	får			

Ekstraoppgave 3: Les vanskeligere ord med n+k og ord fra andre fokus.

1	2	3	4
sprinkel bombardere annerledes tirsdag barnål verten flenge arbeid fyrstikk spankulere forlagt underlegen vertshus stang haug haiene forankring sløyd barskog torner klenge slanking haugen reinsdyr skaiveske hauken sleiv murstein bringe underleppe tankbil	hurtig seier kaianlegg sløyfe mengde vårnatt gardere seg tursekk rørlegger seire gøyal yngre pauken banking fortid tornado overdrevet blåveis forsinket røyskatt lærning tyngre knaus streike fortøye turnere brøyte vaiende klynge sårsalve meieri	overdrevet fortære uforklarlig pingvin turnering fløyte laurbær peiling fortelle støyende slynge vurdering forsinkelse paideig forlagt speilegg lengsel gjærne bombardert martyr fengsel paiformen forsvarlig lærstol dreie fortau fordømme trengsel hjernen årstall flunkende	forlystelse fordømt arbeid bjørnetjeneste bleie slyngel haug farsdag haiene skreiv fartøy avdanket sommerleir sløyd streng haugen reinsdyr kaffekvern fordufte forankret fortvilet morsdag hauken skrangle sleiv forlovet fortid bombarderte seier stjerne krinkler

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme, som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort. Ved undervisning individuelt og i grupper kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. Ved få elever kan man gi barna ulike ord i eget tempo, noe som hindrer sammenligning og øker effektiviteten. I hel klasse med stasjonsundervisning kan barna på bokstaveskestasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle, så alle får skrevet. Eleven som dikterer, farger ordet han har diktert, med lys farge eller krysser av. Slik vet gruppa hvor langt de er kommet til neste økt.

Strek under stum bokstav = minus lyd. Feit o har å-lyd, feit u har o-lyd, feit g har k-lyd.

Ekstraoppg.4: Les ord, hvilken lyd, n eller η? Skriv n eller η i hver rute.

1		2		3		4
hank	<u>η</u>	minke		drink		lenke
benk	<u>η</u>	vannkopp		vannkraft		avdanket
vannkrus	n	vinke		sminke		vinkanne
tenk	<u>η</u>	anker		stank		munk
anklaget		dynke		spankulere		ankommet
sank		tanke		vinkaraffel		bunke
rank		enkel		spinkel		sunket
finklærne		penklær		linklede		innkvartere
bank		pilfink		dranker		øyenblink
tank		senke		stinke		innkomst
grønkledd		vannkran		innkomne		betenkt
mink		rynkete		forsinke		bunken
finkopper		onkel		tannkost		finkuttet
tenke		innkoding		bokfink		blunk
vannkanne		bjørkefink		vannklosett		vannkant
enke		flink		vannkoker		klunke
finkåpe		gjenklang		sinke		plenklipping
sanke		sprinkler		forsinket		forenkling
ankomme		stank		grønnefink		ankomst
jenka		blanke		blinke		tiltenkt
sprinkel		anklage		gjenkomst		innkalle
innkast		slank		snøfink		blinkende

Ekstraoppgave 5: Les ord med konsonantforbindelser.

1 -GR-

hegre
hegrer
tigrer
tigrene
digre
begre
begrene
fagre
fagreste
vegre
vegrer

2 -KN-

rakne
rakner
raknet
våkne
våkner
våknet
lekne
sakne
saknet
saknede
drukne

3 -GL-

hagl
hagle
regle
regla
vagle
vagler
nagle
nagler
ruglet
regler
reglene

4 -LSK

elsk
elske
elskede
falsk
falske
polsk
polske
sprelsk
rebelsk
ilsk
engelsk

o-lyd

ng=η

Strek under stum bokstav = minus lyd. Feit o har å-lyd, feit u har o-lyd, feit s har f-lyd.

Språklydhus på oslomål inkludert skarre-r og bokstavløse lyder

h h																							
p pp		b bb		f ff v hv (vv)		t tt		d dd		s ss		rt rdt		rd rdd		(g, j, sh, ch, c) skj sj s rs rds rsj rskj		kj tj k kkj rkj rk		j gj g hj lj		ng n g	
p b		f v		t d		s		t d		s		t d		d		f		ç		j		n	
leppe		tann				forgom		n		n		l lv l l l r l rdl		bakgom		rn rdn ren rden (r han/ r ham/ r den)		gane		k g		g gg	
leppe		leppe		blad		tungeblad		n		n		l lv l l l r l rdl		bakgom		rn rdn ren rden (r han/ r ham/ r den)		gane		k g		g gg	
r		r		r		r		r		r		r		r		r		r		r		r	

Vokaler: a e ¹ e ² i o u y æ ø å											
Diftonger: ei au øy ai oi											

Fokus © Toril Karstad Kreativ Læring

Hjerte symboliserer stemt/ustemt-par. Døra angir artikulasjonssted, der nedre artikulator er aktiv og derfor nevnes først (leppe mot tann).

Bokstaver og bokstavgrupper i liten skrift forteller om språklydens skrivemåter, der stumme bokstaver regnes som del av grafemet.